

Skötselplan för Långvråns naturreservat

Länsstyrelsen
Östergötland

- Meddelande: Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2026. Planförfattare har varit Marika Sjödin.
- Referens: Länsstyrelsen Östergötland, Enheten för naturskydd, Skötselplan för Långvråns naturreservat.
- Kontakt: Enheten för skötsel av skyddad natur, Länsstyrelsen Östergötland
- Webbplats: www.lansstyrelsen.se/ostergotland
- Fotografier: Marika Sjödin och Staffan Carlsson. Omslaget visar flera grova ädellövträd och död ved.
- Kartmaterial: © Lantmäteriet
- © Länsstyrelsen Östergötland

Innehåll

FÖRSLAG TILL SKÖTSELPLAN FÖR LÅNGVRÅNS NATURRESERVAT	1
Allmän beskrivning.....	4
Administrativa data om naturreservatet	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut.....	5
Beskrivning av reservatet.....	5
Översiktlig beskrivning.....	5
Historisk och nuvarande vatten- och markanvändning.....	6
Kulturarhistoriska lämningar	7
Områdets bevarandevärden	8
Natura 2000.....	10
Källuppgifter.....	11
Plandel	12
Syfte med naturreservatet.....	12
Generella skötselåtgärder och riktlinjer.....	12
Skötselområden	13
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	16
Jakt	16
Utmärkning av reservatets gräns.....	16
Tillsyn.....	16
Dokumentation och uppföljning	17
Inventeringar	17
Uppföljning	17
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	17

Allmän beskrivning

Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Långvråns naturreservat	
NVR-id	2001454	
Beslutsdatum	2026-05-08	
Län	Östergötland	
Kommun	Motala	
Areal	Total areal:	3,1 hektar
	Land:	3,1 hektar
	Vatten:	0 hektar
	Produktiv skog:	2,6 hektar
Natura 2000-naturtyper	9020 Nordlig ädellövskog*	2,6 hektar
*) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete		
Natura 2000-område	Långvrån SE2001454	
Prioriterade bevarandevärden		
Naturtyper:	Ädellövskog, slättlund	
Arter/grupper:	Kärlväxter, lavar	
Strukturer/funktioner:	Gamla lövträd, död ved	
Kulturmiljöer:	Stenmur	
Friluftsliv:	-	
Fastigheter	Sten 6:3 (statligt)	
Förvaltare	Länsstyrelsen Östergötland	
Lägesbeskrivning	Reservatet ligger cirka 3 kilometer väster om Västra Stenby kyrka och cirka 7 kilometer söder om Motala vid vägen (R50) mot Vadstena.	
Vägbeskrivning	Från Motala ta vägen mot Vadstena via väg 919, reservatet ligger strax norr om Skeppstad. GPS koordinater (WGS): 58.488443, 14.992955	

Figur 1. Översiktskarta. Reservatet ligger cirka 3 kilometer väster om Västra Stenby kyrka och cirka 7 kilometer söder om Motala vid vägen (R50) mot Vadstena.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut ingår i beslutet om naturreservatet. Syftet finns även nedan i skötselplanens Plandel.

Beskrivning av reservatet

Översiktlig beskrivning

Långvråns naturreservat är en liten rest av ädellövskog som ligger i den västra kanten av Östgötaslätten vid riksväg 50. Området är flackt men sluttar svagt åt

Området är beläget i Östergötlands slättområde där berggrunden utgörs av sedimentära bergarter, i dessa fall ortocerkalksten avsatt under de tidsepoker som benämndes Kambrio-Silur. De lösa avlagringarna består i södra och västra delen av lera, medan östra delen utgörs av finkorning lerhaltig morän. Jorddjupet är mäktigt och jordmånen av brunjordstyp.

Figur 2. Karta över reservatets position inom en värdetrakt för ädellöv.

Enligt gamla kartor, så som häradskartan från 1868-77, har den västra delen av området tidigare brukats som slåtteräng och den östra som åker. På 1980-talet planterades gran på åkern, men denna har avvecklats i enlighet med tidigare beslutad skötselplan, till förmån för lövskogen. Slåtterängen verkar också ha varit trädlös men de äldre träden som finns idag tyder på att en del träd släpptes upp på ången efter häradskartan togs fram eller att de inte markerades på kartan. De senaste decennierna har träd och buskar till största delen fått växa fritt vilket har resulterat i att området idag är nästan helt slutet. Endast i den nordöstra kanten är busk- och trädskiktet glesare vilket ger en halvöppen miljö.

Figur 3. Häradsekonomska kartan från cirka år 1868-77. Observera att kartan är förskjuten åt söder i förhållande till inritningen av reservatet. Gröna områden är slåtterängar, gula är åkrar och vita är utmark.

Figur 4. Den ekonomiska kartan från slutet av 1940-talet som har ett flygfotografi i bakgrunden.

Kulturhistoriska lämningar

Flera äldre stenmurar löper genom och i kanten av reservatet. Dessa är dock inte registrerade i Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister och inga andra kulturhistoriska lämningar är registrerade men området är inte fullständigt inventerat avseende detta. I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska skydd och hänsyn till dessa tillgodoses samt anmälan till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen göras. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.

Områdets bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Av områdets strukturer är det de äldre ekarna och askarna och den döda veden som hyser de högsta bevarandevärdena. Buskskiktet domineras av hassel, hagtorn och något slån samt måbär. I trädskiktet dominerar ask, ek, asp, lönn och björk. De äldsta träden i området utgörs av några ekar och askar som uppskattningsvis är äldre än 150 år medan övriga träd vuxit upp från 1940 till 50-talet och framåt. Lavfloran på de äldre ädellövträden är intressant med arter som klosterlav, skuggorangelav och rosa skärelav.

Figur 5. I reservatet finns flera ovanliga lavar, bland annat rosa skärelav.

Mängden död ved i området är ökande och utgörs av grövre lågor, några stående döda grövre askar och en del klenved. Tillgången på döda träddeklar och en miljö med växlingar mellan ljus och skugga samt en frodig växtlighet gör att området hyser rika möjligheter för den lägre faunan i form av flera landsnäckarter och ett rikt insektsliv.

Marksiktet har en hög diversitet av kärlväxter varav många är knutna till rika lundmiljöer eller till ljusbrunnar och gläntor. Här växer bland annat flera olika orkidéarter såsom tvåblad och Jungfru Marie nycklar. Även arter som ormbär, svart trolldruva och gullviva visar på att marken är rik.

Fågellivet är artrikt och Långvrån utgör, tillsammans med omgivande dungar, öar i ett hårt exploaterat slättlandskap. Området har en stor betydelse för fågellivet, som häckningsområde såväl som rastningslokal under flyttningen.

Tabell 1. Naturvårdsintressanta arter i reservatet.

SVENSKT NAMN	VETENSKAPLIGT NAMN	KATEGORI	LIVSMILJÖKRAV
LAVAR			
klosterlav	<i>Biatoridium monasteriense</i>	VU	Bark, oftast ädellövträd, hög luftfuktighet

brun nållav	<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	S	Bark av gammal ek
skuggorangelav	<i>Caloplaca lucifuga</i>	NT	Bark av gammal ek
rosa skärelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT	Bark av gammal ek
lönnlav	<i>Bacidia rubella</i>	S	Bark av lövträd, hög luftfuktighet
rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	S	Bark av lövträd, hög luftfuktighet
MOSSOR			
porellor	<i>Porella</i>	S	Lövträd/ basisk sten, hög luftfuktighet
trubbfjädermossa	<i>Homalia trichomanoides</i>	S	Skuggigt på sten/lövträd, hög luftfuktighet
liten baronmossa	<i>Anomodon longifolius</i>	S	Lövträd/ basisk sten, hög luftfuktighet
SVAMPAR			
ekticka	<i>Fomitiporia robusta</i>	NT	Levande ek
läderskål	<i>Encoelia furfuracea</i>	S	Stående död ved av hassel
Hagvaxskivlingar	<i>Hygrocybe</i>	I	Luckig lövskog, hävdade gräsmarker
Hasselticka	<i>Encoelia furfuracea</i>	S	Stående död ved av hassel
KÄRLVÄXTER			
svart trolldruva	<i>Actaea spicata</i>	S	Näringsrik skog
tvåblad	<i>Neottia ovata</i>	F	Lövskog, näringsrik mark
ormbär	<i>Paris quadrifolia</i>	T	Näringsrik lövskog
smånunneört	<i>Corydalis intermedia</i>	T	Näringsrik lövskog
gullviva	<i>Primula veris</i>	T	Lövskog
Jungfru Marie nycklar	<i>Dactylorhiza maculata subsp. maculata</i>	F	Lövskog, näringsrik mark
FÅGLAR			
rosenfink	<i>Carpodacus erythrinus</i>	NT	Ofta igenväxande buskrika betes- och odlingsmarker
gulspurv	<i>Emberiza citrinella</i>	NT	I anslutning till jordbruksmark, miljöer med träd och buskar
buskskvätta	<i>Saxicola rubetra</i>	NT	I anslutning till jordbruksmark, medelhög gräshöjd

KATEGORI	FÖRKLARING
S	Signalart för skog
T	Typisk art för naturtypen
NT	Rödlistad som nära hotad
VU	Rödlistad som sårbar
F	Fridlyst (anges ej på fåglar och däggdjur)

Natura 2000

Områdestyp, bevarandeplan och Natura 2000-bestämmelser

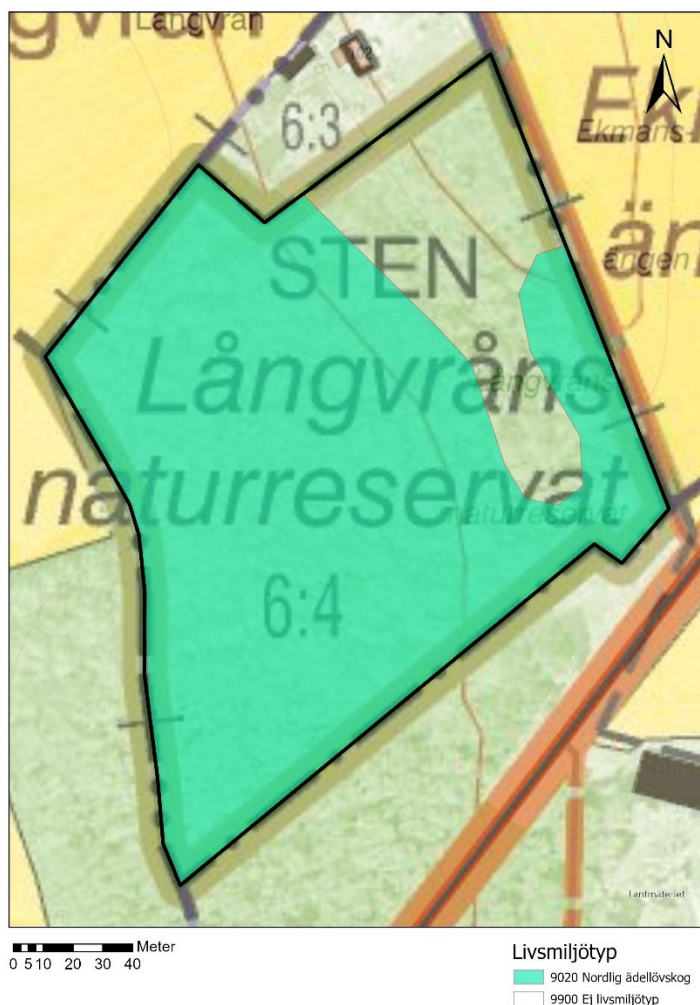
Reservatet ingår helt i Natura 2000-området Långvrån (SE2001454, fastställd 11 juni 2018) vilket är ett SAC-område (special area of conservation) enligt EU:s Art- och habitatdirektivet. Natura 2000-området är regeringsgodkänt.

För Natura 2000-området gäller parallellt med naturreservatet särskilda bestämmelser enligt miljöbalken. Dessa beskrivs mer ingående i Natura 2000-områdets så kallade bevarandeplan, som utgör ett eget dokument vid sidan om denna skötselplan och reservatets beslutsdokument. I bevarandeplanen finns bevarandemål, beskrivningar och hotbilder mot de ingående naturtyperna. Skötselplanen har synkroniserats med vad som anges i bevarandeplanen.

I området finns följande naturtyper och arter som kräver särskilt skydd inom Europeiska unionen enligt Natura 2000:

Naturtyp	Areal, hektar
9020 Nordlig ådellövskog	2,6

Bevarandemål för naturtyperna anges under respektive skötselområde.

Figur 6. Karta över naturtyper enligt Natura 2000.

Källuppgifter

Lantmäteriet Historiska kartor

Motala kommun, Naturvårdsprogram

SGU Berggrundsdatan och jordartsdatabasen

SLU Artdatabanken, Webbtjänsten Artportalen

Riksentikvarieämbetet, Kulturmiljöregistret, Fornsök

Skogsstyrelsen Nyckelbiotopsinventeringen, N 7456-1998

Länsstyrelsen Östergötland. (2018). Bevarandeplan för Natura 2000-området SE2001454 Långvrån

Natur och Kulturmiljöer i Östergötland, N10 (klass II), Länsstyrelsen i Östergötland 1983

Plandel

Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald och att skydda, vårda och återställa värdefulla naturmiljöer kopplade till ädellövskogar och ädellövlundar med gläntor och hävdhistorik. Biologisk mångfald knuten till ädellövskog, äldre ädellövträd och för naturmiljön typiska kärlväxter ingår som en särskild del i syftet. Livsmiljöer och arter som ingår i EU:s nätverk för Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla ett gynnsamt tillstånd.

Syftet ska nås genom att naturreservatet undantas från skogsbruk och andra skadliga åtgärder och i delar utvecklas genom naturvårdande skötsel som efterliknar naturliga processer och hävdhistorik samt genom intern dynamik. Åtgärder för att gynna äldre ädellövträd och den biologiska mångfalden, särskilt den typiska markfloran, kommer att bli aktuella. Åtgärder för att genomföra hydrologisk restaurering kan bli aktuella. Omvälvande störningar i form av bland annat svamp- och insektsangrepp eller storm kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär, det är en del av skogens utveckling.

Generella skötselåtgärder och riktlinjer

- Naturreservatet ska skötas med målsättningen att bevara och stärka områdets särpräglade natur med dess flora och fauna.
- Naturvårdande skötsel i form av friställning av vidkroniga ljusgynnade träd, röjning, ringbarkning och hamling kan genomföras.
- Hävd genom bete och/eller slåtter samt tillhörande skötsel till hävdade marker kan genomföras.
- Död ved bör i första hand lämnas i reservatet, med undantag för granved samt om det uppstår en så stor mängd att det försvårar betet eller har en negativ påverkan på områdets naturvärden.
- Åtgärder för att skydda kultur- eller fornlämning från skada som att ta ner träd och buskar som växer i eller hota falla över lämningen kan genomföras. Om fornlämningar och kulturhistoriska lämningar finns eller upptäcks i reservatet ska de skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras. I den händelse okända forn- eller kulturlämningar påträffas ska detta anmälans till Enheten för kulturmiljö vid Länsstyrelsen. Fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen.
- Skulle invasiva eller andra, för reservatet, främmande arter bli ett problem sett utifrån naturreservatets syfte kan detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter.
- Småskaliga riktade åtgärder för hotade arter kan bli aktuella i delar av området, såsom småskalig markstörning, holkar, sandbäddar för pollinerare och plantering och frösättning för att sprida skyddsvärda arter.
- Hydrologisk restaurering kan genomföras inom påverkade marker.

- Träd som faller från naturreservatet över vägområde, anläggning eller annans mark får kapas och läggas inom naturreservatsområdet. Träd som riskerar att falla från naturreservatet får efter avstämning med förvaltaren fällas och placeras inom naturreservatet.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

I reservatet finns ett skötselområde:

1. Ädellövdominerad skog

Figur 7. Karta över reservatets skötselområden.

Skötselområde 1, Ädellövskog

Areal: 3,1 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Nordlig ädellövskog – 2,6 hektar

Målnaturtyp: Nordlig ädellövskog – 3,1 hektar

Beskrivning

Området består främst av en före detta slåtteräng som nu vuxit igen och blivit en lövskog dominerad av äldre högreasta askar, enstaka vidkroniga ekar, aspar, björkar och lönnar. Kring dessa träd sluter sig skogen av yngre träd och buskar av

mestadels ask och hassel, en del hagtorn och slån. Resultatet av ovan är en sluten ädellövlund uppblandad med trivialträd och en kraftig underväxt av olika buskar. Gläntor finns sparsamt och dessa lite mer ljusöppna miljöer bibehålls genom mindre skötselåtgärder och/eller genom naturlig dynamik. På våren blommar vitsippor, blåsippor, vårlök och svalört men på sommaren dominerar blommande kirskaal men även storrams, smånunneört, trolldruva, midsommarblomster, hässleklocka, ormbär, tvåblad och Jungfru Marie nycklar.

Figur 8. Både markfloran och mängden död ved är rik i reservatet.

Figur 9. I reservatet finns ett antal grövre ekar som har behov av regelbunden frihuggning.

I östra delen av reservatet finns en mindre del som i sen tid har varit uppodlad. Detta har satt sin prägel och floran är betydligt fattigare än den del som varit

slätteräng. Området har tidigare även varit planterat med gran som nu är avvecklad. Trädsiktet domineras av asp, ek och lönn med inslag av fågelbär och ung ask. I busksiktet finns bland annat hassel och hagtorn.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Skötselområdet ska bibehålla, samt utveckla de naturvärden som finns kopplade till slättlundar och nordlig ädellövskog. Beståndet ska utvecklas mot en lundartad ädellövskog med viss triviallövsinblandning, gamla träd, mycket död ved och med gläntor och bryn som gynnar områdets typiska och särskilt krävande arter. Ädellövträd ska vara det dominerande trädslaget. Utpekade livsmiljöer och/eller arter enligt Natura 2000 ska uppnå eller bibehålla en gynnsam bevarandestatus. Rödlistade arter i synnerhet och andra arter i allmänhet typiska för slättlundar och nordlig ädellövskog ska fortleva på lång sikt och helst öka i utbredning eller populationsstorlek. Kärleväxtarter typiska för ädellövskog ska finnas i riklig mängd. Även mer ljusälskande arter ska finna livsrum i de gläntor som skapas och bibehålls.

Skötselåtgärder

- De gamla ädellövträden ska erhålla en gynnsam livsmiljö genom att yngre träd löpande huggs bort, ringbarkas, görs till högstubbar eller hamlas i en cirka fem till tio meter zon utanför kronans yttre gräns. Insatser för att trygga nyrekrytering av ädellövträd kan genomföras.
- Inväxande gran avdödas och vid behov kan den döda veden/röjningsmaterialet tas ut.
- Insatser i form av fröspridning och stödplantering, utsättning av skydd för att undvika tramp, bete, luckhuggning för skapa och bevara gläntor samt andra liknande insatser för vissa krävande arter kan bli aktuellt.
- Extensivt skogsbete är positivt för att hjälpa till att förhindra igenväxningen kring grova lövträd och skapa gläntor, men utan att äventyra förekomsten av arter i den typiska lundfloran. Sent betespåsläpp kan imitera slätter. Även slätter kan genomföras i samma syfte.
- Skapa en brynmiljö mot vägen i öster, dels för att gynna naturvärden knutna till sådana miljöer, men även så att vägen hålls fri från hängande grenar och dylikt.
- Död ved ska i första hand lämnas kvar inom området men om död ved förekommer i sådan mängd eller på sådan plats att det riskerar att skada värdefull markflora eller hindra nödvändig skötsel får det tas ut från reservatet.
- Mindre träd och buskar som växer in i stenmurarna huggs eller röjs bort.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i reservatet som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Prioritet är indelat i 1 till 3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Röjning av igenväxningsvegetation	1	Vid behov	1
Bete och/eller slåtter	1	Återkommande	1
Stödplantering och fröspridning av skyddsvärda arter	1	Vid behov	2
Frihugga gamla lövträd och/eller veteranisera lövträd	1	Vid behov	1
Utveckla brynmiljöer	1	Vid behov	2
Röjning av ung gran och annan igenväxningsvegetation	1	Vid behov	2
Sätta upp holkar i reservatet, till exempel mulmholkar eller fågelholkar	1	Vid behov	3
Anlägga sandbäddar för att gynna insekter eller markstörning	1	Vid behov	3
Åtgärder riktade mot att motverka invasiva arter	1	Vid behov	1

Jakt

All jakt förutom fågeljakt är tillåten inom hela reservatet. Vid jakt får jakthund användas.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar och underhålls vid behov.

Tillsyn

Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Inventeringar

Regelbundna inventeringar kan behöva göras av de mest krävande kärlväxterna, främst för att se om några extra skötselåtgärder behöver sättas in för att gynna dessa arter. Reservatet och omgivande lövskog pekas ut som en viktig fågellokal men det finns få registrerade arter i området. Det skulle därför vara värdefullt att en fågelinventering görs.

Tabell 4. Inventeringar som med fördel kan göras i reservatet.

Inventeringar	Skötselområde	Prioritet
Hävdgynnade kärlväxter	1	1
Fåglar	1	2
Vedlevande insekter	1	2

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för länet beslutad uppföljningsplan som anger målindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper och arter. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland och genomförs enligt gällande nationella riktlinjer.

Dokumentation av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt. Mer omfattande åtgärder ska även fotodokumenteras. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen
Östergötland

www.lansstyrelsen.se